

ZDRUŽENI NARODI

Konvencija o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk

A/58/38, 184. do 228. odst. (2003)

18.7.2003

Izvirnik: ANGLEŠKI

ODBOR ZA ODPRAVO DISKRIMINACIJE ŽENSK

OBRAVNAVA POROČIL, KI JIH DRŽAVE POGODBENICE ODDAJO PO 18. ČLENU KONVENCIJE

Sklepne ugotovitve Odbora za odpravo diskriminacije žensk

SLOVENIJA

184. Odbor je 10. julija 2003 na 620. in 621. zasedanju (glej CEDAW/C/SR.620 in 621) obravnaval drugo in tretje periodično poročilo Slovenije (CEDAW/C/SVN/2 in CEDAW/C/SVN/3).

Uvod države pogodbenice

185. Slovenska predstavnica je v uvodu v drugo in tretje periodično poročilo odbor seznanila, da postopka ratifikacije opcijskega protokola h konvenciji ter sprejemanja spremembe prvega odstavka 20. člena konvencije že potekata.

186. Dejala je, da so sklepne pripombe odbora o prvem slovenskem poročilu močno vplivale na zakonodajni postopek in politiko enakosti spolov v Sloveniji, kjer so bile prevedene, objavljene in razširjene. Ministrstva in vladne službe so dobili navodilo, da morajo uresničiti predloge in priporočila odbora in po potrebi uvesti nove ukrepe za izvajanje konvencije. Poleg pripomb so bili za reševanje problematike obstoječe delitve dela, moči in odgovornosti glede na spol uporabljeni tudi sama konvencija in opcijski protokol ter tudi sklepi Četrte svetovne konference o ženskah in izrednega zasedanja Generalne skupščine leta 2000. Organizacije civilne družbe so bile povabljene, da prispevajo k drugemu poročilu, vendar zaradi časovnih omejitev nevladne organizacije niso mogle biti vključene v nedavni postopek poročanja.

187. Splošni položaj v državi ni bil bistveno drugačen kot takrat, ko je bilo obravnavano prvo poročilo odbora iz leta 1997. V javnem in političnem življenju še naprej prevladujejo moški. Po državnih volitvah leta 2000 so ženske v Državnem zboru dobile enako število sedežev kot leta 1993. Po spremembah v vladi leta 2002 so bile na ministrskem položaju tri ženske, kar predstavlja 18,7 odstotka izvršne oblasti. Ženske so bile še vedno premalo zastopane na lokalni ravni. Po volitvah leta 2002 so županje vodile le 11 od 193 občin, ženske pa so bile izvoljene na le 13 odstotkov sedežev v občinskih svetih. Načelo uravnotežene zastopanosti obeh spolov je bilo upoštevano le na Ustavnem sodišču: med devetimi sodniki so bile štiri ženske, prav tako predsednica sodišča.

188. V zvezi z nacionalnimi mehanizmi za izboljšanje položaja žensk je slovenska predstavnica odbor obvestila, da po volitvah leta 2000 parlamentarna delovna skupina za napredek žensk in enakost spolov ni bila znova vzpostavljena. Vendar je leta 2002 Državni zbor sprejel posebno določbo, ki zagotavlja neseksistično rabo jezika v zakonih. Po drugi strani je Urad Vlade RS za enake možnosti (prej Urad za žensko politiko), ki je odgovoren za izboljšanje položaja žensk in enakost spolov, pridobil več pristojnosti, tudi s sprejetjem Zakona o enakih možnostih žensk in moških. Med pomembnimi novimi nalogami Urada sta obravnavata predlaganih zakonov in ukrepov s stališča enakosti spolov in oblikovanje mnenj o njih, preden jih sprejme Vlada. Zagovornica

enakih možnosti žensk in moških ter zagovornica načela enakosti naj bi se ukvarjali s primeri domnevnega neenakega obravnavanja. Poleg tega je vsak minister imenoval koordinatorja za enake možnosti žensk in moških. Urad je doslej užival določeno mero samostojnosti, ki pa bo morda odpravljena zaradi trenutne reforme državnih ustanov.

189. Pozitivne zakonodajne spremembe za odpravo spolne diskriminacije so naslednje: Zakon o enakih možnostih žensk in moških, ki je uvedel pravno osnovo za uporabo posebnih začasnih ukrepov za spodbujanje enakosti žensk in moških, Zakon o delovnih razmerjih ter Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih.

190. Nasilje nad ženskami ter trgovina z njimi in otroki za spolno izkoriščanje sta bila v zadnjih letih deležna posebne pozornosti, tudi na sestankih, seminarjih ter konferencah na nacionalni ravni ter v kampanjah o nedopustnosti nasilja nad ženskami. Leta 2003 so bili pod pokroviteljstvom Ministrstva za šolstvo, znanost in šport sprejeti ukrepi za usposabljanje pedagogov in ustanovljena posebna komisija za preprečevanje nasilja v šolah. Obravnavane so bile nove določbe, ki vključujejo definicijo trgovine iz Protokola za preprečevanje, zatiranje in kaznovanje trgovine z ljudmi, zlasti ženskami in otroki, ki dopolnjuje Konvencijo Združenih narodov proti mednarodnemu organiziranemu kriminalu. Sprejet ni bil še noben akcijski načrt proti trgovini z ljudmi, vendar so Vlada in nevladne organizacije že sprejele ukrepe za spopad s tem problemom na vseh ravneh, predvsem na področju preprečevanja in pomoči žrtvam. S spremembami Zakona o varstvu javnega reda in miru je bila črtana definicija prostitucije kot prekrška in tudi možnost zaporne kazni zanjo.

191. Enake možnosti izobraževanja za oba spola so eno od vodil reforme učnega načrta. Statistični podatki za leti 2000 in 2001 so pokazali, da ženske prevladujejo med učitelji na osnovnih in srednjih šolah, čeprav je njihova zastopanost nižja med ravnateljicami in njihovimi pomočnicami. Delež dijakinij in študentk se je v poročevalnem obdobju nekoliko povečal in je zdaj višji od deleža moških. Z magistrsko izobrazbo je bilo več žensk, na ravni doktorata pa razlik skorajda ni bilo več. Izvedenih je bilo več ukrepov, s katerimi je država podeželskim otrokom zagotovila dostop do šol, med drugim je financirala ustanovitev internatov za srednješolce.

192. Slovenska predstavnica je poudarila, da zakonodaja o zaposlovanju zdaj daje večji pomen zagotavljanju enakih možnosti žensk in moških. Novi Zakon o delovnih razmerjih iz leta 2003 je velik dosežek, saj zagotavlja enake možnosti in enako obravnavanje žensk in moških pri zaposlovanju, napredovanju, usposabljanju, izobraževanju, prekvalifikaciji, plačah in drugih prejemkih, nagrajevanju, odsotnosti z dela, delovnih pogojih in delovnem času. Zakon zagotavlja enako plačilo za enako ali enakovredno delo, prepoveduje neposredno in posredno diskriminacijo, dokazno breme v primeru spolne diskriminacije nalaga delodajalcu in ga obvezuje k zagotavljanju delovnega okolja brez spolnega nadlegovanja. Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih je prav tako pomemben dosežek, saj uvaja neprenosljivo pravico do očetovskega dopusta.

193. Splošna politika na področju zdravja žensk se ni izboljšala, vendar so nekateri podatki pokazali napredek pri reproduktivnem zdravju žensk. Leta 2002 so bile sprejete nove nacionalne smernice za preventivne programe za varovanje reproduktivnega zdravja. Pozitivno je bilo tudi zmanjšanje števila dovoljenih splavov, predvidoma kot posledica spremenjenega družbenega vzorca. Nova zakonodaja o zdravljenju neplodnosti pa je to pravico odrekla samskim ženskam.

194. Študija, opravljena leta 1997, je pokazala, da so ženske na kmetijah in podeželju pogosto preobremenjene z delom, tako da se ne morejo vključevati v družbo in javno življenje. Prav tako so bile redko včlanjene v politične stranke.

195. Na koncu je slovenska predstavnica pripomnila, da prikaz položaja žensk v Sloveniji jasno zrcali pozitivne in negativne vidike. Sklepi in priporočila odbora bi prispevali k razvoju in izvajanju politike enakosti spolov v Sloveniji.

Sklepne pripombe odbora

Uvod

196. Odbor je pohvalil državo pogodbenico za njeno drugo in tretje periodično poročilo, ki sta usklajeni s smernicami odbora za pripravo poročil.

197. Odbor je pohvalil delegacijo države pogodbenice pod vodstvom direktorice vladnega Urada za enake možnosti ter se zahvalil za pisne odgovore na vprašanja, ki jih je zastavila delovna skupina pred zasedanjem, in odkrito ustno predstavitev države pogodbenice, ki je postregla z dodatnimi informacijami o trenutnem izvajanju konvencije v Sloveniji.

198. Odbor z odobravanjem sprejema podatek, da postopek ratifikacije opcijskega protokola in sprejemanje spremembe prvega odstavka 20. člena konvencije že potekata.

Pozitivni vidiki

199. Odbor je pohvalil državo pogodbenico, ker je sprejela nove zakone v podporo cilju enakosti spolov, na primer Zakon o enakih možnostih žensk in moških, ki je med drugim ustvaril pravno podlago za oblikovanje posebnih začasnih ukrepov za spodbujanje dejanske enakosti med ženskami in moškimi; Zakon o delovnih razmerjih, ki zagotavlja enake možnosti in enako obravnavanje žensk in moških pri zaposlovanju; Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih, ki zagotavlja očetovski dopust, ter posebno določbo, ki zagotavlja neseksistično rabo jezika v zakonih.

200. Odbor je z zadovoljstvom ugotovil, da je odstotek študentk zlasti na podiplomskem študiju zelo visok. Zadovoljen je tudi, da so na Ustavnem sodišču od devetih članov štiri sodnice ter da je med sodniki na drugih sodiščih velik delež žensk.

201. Odbor odobrava uvedbo jamstvenega in preživninskega sklada v državi pogodbenici, iz katerega se poravnava obveznosti iz naslova pravic otrok, če zavezanec ne izplačuje preživnine. Odbor prav tako odobrava prizadevanja za spodbujanje podjetnosti žensk.

Problematična področja in priporočila

202. Odbor se sicer zaveda, da so bili sprejeti ukrepi za spodbujanje enakosti spolov, zlasti zakonodajne reforme, vendar je zaskrbljen nad počasnim napredkom pri preprečevanju in odpravi dejanske diskriminacije žensk.

203. Odbor prosi državo pogodbenico, naj okrepi svoja prizadevanja pri zagotavljanju dejanske enakopravnosti žensk. Državo pogodbenico prosi, da v svojem naslednjem poročilu navede oceno izvajanja vseh zakonov, politik, načrtov, programov in drugih ukrepov za odpravo diskriminacije žensk na vseh področjih življenja ter predstavi dosežke pri zagotavljanju enakosti spolov.

204. Medtem ko odbor odobrava prizadevanja vladnega Urada za enake možnosti, je izrazil zaskrbljenost, da nacionalni mehanizem za napredek žensk ni dovolj prepoznaven, da nima dovolj pristojnosti ter finančnih in človeških virov za učinkovito spodbujanje napredka žensk in enakosti spolov. Odbor je zaskrbljen nad pomanjkanjem utečenih postopkov za sprotno in redno sodelovanje med vladnim Uradom za enake možnosti in koordinatorji za enakost spolov na posameznih ministrstvih. Zaskrbljen je, da bi se zaradi morebitnega preoblikovanja vladnega Urada za enake možnosti in njegove uvrstitve v pristojnost Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve utegnil zmanjšati njegov pomen ter da bi to negativno vplivalo na izpolnjevanje njegovih številnih nalog, tudi tistih, ki so mu bile dodeljene z nedavno sprejetim Zakonom o enakih možnostih žensk in moških.

205. Odbor priporoča, da država pogodbenica znova preuči predlog za preoblikovanje vladnega Urada za enake možnosti in raje okrepi obstoječi nacionalni mehanizem, ki naj mu zagotovi večjo učinkovitost z ustrezno prepoznavnostjo, pristojnostmi ter človeškimi in finančnimi viri na vseh ravneh, ter izboljša zmožnosti Urada za usklajevanje in spremljanje dejavnosti na nacionalni ter lokalni ravni za napredek žensk in spodbujanje enakosti spolov. Prav tako priporoča, da se okrepi vključevanje načela enakosti spolov na vseh ministrstvih, v politikah in programih ter da se uveljavi sprotno in redno sodelovanje med vladnim Uradom za enake možnosti in koordinatorji za enakost spolov na posameznih ministrstvih.

206. Odbor je zaskrbljen zaradi pojava nasilja nad ženskami, z nasiljem v družini vred. Zaskrbljen je zaradi pomanjkanja sistematičnega zbiranja podatkov in raziskav o nasilju nad ženskami, zlasti o nasilju v družini. Izrazil je zaskrbljenost nad milimi kaznimi za kazniva dejanja nasilja nad

ženskami po Kazenskem zakoniku. Skrb zbujačoče je tudi, da ni bila uzakonjena nobena posebna zakonodaja za boj proti nasilju v družini.

207. V skladu s splošnim 19. priporočilom odbor poziva državo pogodbenico, da naj prednostno obravnava sprejetje celovitih ukrepov za boj proti nasilju nad ženskami v družini in družbi, tudi z izvajanjem kvantitativnih in kvalitativnih raziskav, ter da naj prizna, da je takšno nasilje, z nasiljem v družini vred, kršitev človekovih pravic žensk po konvenciji. Državo pogodbenico poziva, naj sprejme zakonodajo o nasilju v družini in zagotovi, da bo nasilje nad ženskami ustrezno strogo in hitro preganjano in kaznovano. Ženskam, ki so žrtve nasilja, bi morala biti takoj na voljo pomoč in zaščita, tudi s prepoved približevanja ter dostop do pravne pomoči. Odbor priporoča sprejetje ukrepov, ki bi zagotovili dovolj dostopnih in ustrezno financiranih zavetišč za ženske, ki so žrtve nasilja. Prav tako mora biti zagotovljeno, da bodo javni uslužbenci, predvsem uslužbenci organov pregona, sodstvo, zdravstveni in socialni delavci ozaveščeni o vseh oblikah nasilja nad ženskami in usposobljeni za ustrezno ukrepanje v takih primerih. Priporoča, da država pogodbenica oblikuje strukturo za sistematično zbiranje podatkov o nasilju nad ženskami, z nasiljem v družini vred. Državo pogodbenico poziva, naj sprejme ukrepe za ozaveščanje prek medijev in z javnimi izobraževalnimi programi, da bi tako nasilje postalo družbeno in moralno nesprejemljivo.

208. Odbor je zaskrbljen zaradi trgovine z ženskami in dekleti v Sloveniji ter pomanjkanja natančnih podatkov in informacij o tem pojavu; prav tako je zaskrbljen, ker država pogodbenica nima celovite strategije za boj proti temu pojavu.

209. Odbor priporoča, da država pogodbenica sprejme in začne izvajati celovito strategijo proti trgovini z ženskami in dekleti, ki bo vključevala preventivne ukrepe, pregon in kaznovanje storilcev ter spodbujala mednarodno, regionalno in dvostransko sodelovanje. Državi pogodbenici priporoča, da ženskam in dekletom, ki so bile žrtve trgovine z ljudmi, zagotovi socialno podporo. Odbor priporoča tudi usposabljanje obmejne policije in organov pregona, da bodo znali prepoznati žrtve trgovine z ljudmi in jim pomagati. Državo pogodbenico prosi, naj v naslednje poročilo vključi natančne informacije in podatke o trgovini z ženskami in dekleti ter svojih ukrepih proti temu pojavu.

210. Odbor je zadovoljen s prizadevanji države pogodbenice za vključevanje žensk v politično in javno življenje, tudi določbami Zakona o enakih možnostih žensk in moških ter predlogom spremembe ustave, ki bi spodbujala enake možnosti žensk in moških pri kandidaturi na volitvah, in ugotavlja, da ženske dosegajo visoko stopnjo izobrazbe, vendar je kljub temu zaskrbljen zaradi majhnega števila žensk v voljenih in imenovanih organih, tudi državnem zboru, izvršnih organih vlade in organih lokalne uprave.

211. Odbor državo pogodbenico poziva, naj sprejme predlog spremembe ustave, da bi podprla enake možnosti žensk in moških, ter izboljša in izvaja ukrepe za povečanje števila žensk v voljenih in imenovanih telesih, tudičasne posebne ukrepe v skladu z prvim odstavkom 4. člena konvencije, da bi uresničevala pravico žensk do vključevanja v vse oblike javnega življenja in zlasti njihovo pravico do sodelovanja pri odločanju na visoki ravni. Odbor državi pogodbenici priporoča, naj si bolj prizadeva za usposabljanje trenutnih in bodočih voditeljic in ga podpira ter javnost ozavešča o pomenu enakopravnega vključevanja žensk v politično odločanje.

212. Odbor je zadovoljen s sprejetjem Zakona o delovnih razmerjih, kljub temu pa je zaskrbljen zaradi položaja žensk na trgu dela, močne vertikalne in horizontalne segregacije ter razlik v plači žensk in moških, zlasti v podjetjih. Posebno je zaskrbljen, ker visoka stopnja izobrazbe ženskam ne prinaša enakih možnosti in uspeha na trgu dela. Odbor je zelo zaskrbljen zaradi izjemno visoke in rastoče stopnje brezposelnosti mlajših žensk, ki iščejo prvo zaposlitev.

213. Odbor državo pogodbenico poziva, naj na trgu dela zagotovi enake možnosti ženskam in moškim, med drugim z začasnimi posebnimi ukrepi v skladu s prvim odstavkom 4. člena konvencije. Priporoča ji, naj oblikuje in izvaja posebne programe usposabljanja in prekvalifikacije za brezposelne ženske. Odbor državi pogodbenici poleg tega priporoča, naj okrepi obstoječe ukrepe, ki bodo omogočili usklajevanje družinskega in poklicnega življenja, ter spodbuja delitev nalog med ženskami in moškimi v okviru družine. Prosi jo, naj v naslednje poročilo vključi informacije o izvajanju Zakona o delovnih razmerjih in drugih ukrepov na področju zaposlovanja

ter njihovem pomenu za ženske; poročilo naj vključuje tudi analizo dela ustreznih nadzornih organov.

214. Odbor je zaskrbljen zaradi visoke stopnje umrljivosti mater v Sloveniji.

215. Odbor državi pogodbenici priporoča, da s takojšnjimi ukrepi zmanjša stopnjo umrljivosti mater in se po potrebi posvetuje s Svetovno zdravstveno organizacijo. Prosi jo, naj v naslednje poročilo vključi oceno teh ukrepov.

216. Odbor je zaskrbljen zaradi stereotipov o vlogi in dolžnostih ženske in moškega v družini ter družbi na splošno.

217. Odbor državo pogodbenico poziva, naj okrepi ukrepe za izkoreninjenje stereotipov o vlogi spolov v družini, službi, politiki in družbi. Državi pogodbenici priporoča, da v skladu s 5. členom konvencije medije spodbudi k širjenju drugačne miselnosti o vlogi in dolžnostih žensk in moških.

218. Odbor opaža, da si država pogodbenica prizadeva spodbujati enakost spolov predvsem na podlagi določb Evropske unije, pri tem pa je zaskrbljen, ker država pogodbenica ne pripisuje največjega pomena konvenciji kot pravno zavezujočemu instrumentu o človekovih pravicah ter kot podlagi za odpravo vseh oblik diskriminacije žensk in izboljšanje njihovega položaja.

219. Odbor državo pogodbenico poziva, naj si za enakost spolov prizadeva ob upoštevanju vseh razsežnosti konvencije kot pravno zavezujočega instrumenta o človekovih pravicah. Poziva jo, naj zlasti poslance, sodstvo in pravnike dejavno seznanja s konvencijo.

220. Odbor je zadovoljen, da država pogodbenica priznava pomembno vlogo nevladnih organizacij, ki se ukvarjajo z vprašanji žensk, kljub temu pa je zaskrbljen, ker se država pogodbenica, ko gre za izvajanje konvencije, nanje preveč zanaša.

221. Država pogodbenica naj vključuje nevladne organizacije v vse stopnje izvajanja Konvencije, prav tako naj jih dosledno vključuje v načrtovanje politik; odbor pri tem poudarja obveznosti države pogodbenice po konvenciji in jo poziva, naj izvajanje konvencije celovito vključi v delo vlade.

222. Odbor je zaskrbljen zaradi položaja starejših žensk, zlasti s podeželja, in pripadnic manjšin, zlasti Rominj, ter pomanjkanja statističnih podatkov o njihovem položaju.

223. Odbor državo pogodbenico prosi, naj v naslednje poročilo vključi podatke in informacije o položaju starejših žensk, zlasti s podeželja, in pripadnic manjšin, zlasti Rominj, tudi podatke o njihovi zaposlitvi, socialni varnosti, izobrazbi, zdravju in ukrepih na tem področju.

224. Država pogodbenica naj čimprej sprejme spremembo prvega odstavka 20. člena konvencije o sestajanju odbora.

225. Država pogodbenica naj čimprej ratificira opsijski protokol h konvenciji.

226. Odbor državo pogodbenico prosi, naj v naslednjem periodičnem poročilu leta 2005, ki ga mora oddati v skladu z 18. členom konvencije, odgovori na vprašanja iz teh sklepnih ugotovitev. Odbor hkrati prosi, naj država pogodbenica v poročilu obravnava splošna priporočila odbora in vanj vključi informacije o vplivu zakonodaje, politik in programov, oblikovanih za izvajanje konvencije.

227. Ob upoštevanju načela enakosti spolov v deklaracijah, programih in izhodiščih za ukrepanje, sprejetih na konferencah, srečanjih na vrhu in posebnih zasedanjih Združenih narodov (posebnem zasedanju Generalne skupščine za pregled in oceno izvajanja Akcijskega programa Mednarodne konference o prebivalstvu in razvoju – enaindvajsetem posebnem zasedanju; posebnem zasedanju Generalne skupščine o otrocih – sedemindvajsetem posebnem zasedanju; Svetovni konferenci proti rasizmu, rasni diskriminaciji, ksenofobiji in nestrpnosti ter Drugi svetovni skupščini o staranju), Odbor državo pogodbenico prosi, naj v naslednje periodično poročilo vključi informacije o izvajanju tistih točk teh dokumentov, ki se nanašajo na ustrezne člene konvencije.

228. Odbor državo pogodbenico prosi, naj širšo slovensko javnost seznanj s temi sklepnimi ugotovitvami, da bi se Slovenci, zlasti javni uslužbenci in politiki, zavedali ukrepov, s katerimi se zagotavlja de iure in de facto enakost žensk, in nadaljnjih potrebnih ukrepov. Odbor državo pogodbenico prosi tudi, naj širšo javnost, zlasti ženske organizacije in organizacije za človekove pravice, seznanja s konvencijo, opcijskim protokolom h konvenciji, splošnimi priporočili odbora, Pekinško deklaracijo in Izhodišči za ukrepanje ter rezultati triindvajsetega posebnega zasedanja Generalne skupščine z naslovom *Ženske v letu 2000: enakost spolov, razvoj in mir za 21. stoletje*